

15. Türk Halk Edebiyatına Ait Dinî ve Tasavvufî Bir Şiir: Destân-ı Gurbet: Gurbet Destanı [06 Mil Yz A 2139/3]¹

Türkan KORKMAZ BULUT²

APA: Korkmaz Bulut, T. (2025). Türk Halk Edebiyatına Ait Dinî ve Tasavvufî Bir Şiir: Destân-ı Gurbet: Gurbet Destanı [06 Mil Yz A 2139/3]. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), 216-232. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15205555>

Öz

Destân-ı Gurbet adlı eser İslami dönem Türk edebiyatına ait dinî ve tasavvufî bir halk şiiridir. Eser, destan nazım şekliyle yazılmıştır. Destan nazım şekli âşık tarzı halk şiirine ait bir nazım şeklidir. *Destân-ı Gurbet* 8'li hece ölçüsüyle yazılmış, 30 dörtlük ve 2 beyitten oluşmaktadır. Eser, “insan” redifi ile bitmektedir. Eserin kafiye düzeni “abab, cccb, dddb, eeeb” vb. şeklindedir. Eserde insan merkeze alınarak onun bu dünyadaki yaşamı sorgulanmıştır. Eserin adındaki “gurbet” kelimesi ise tasavvufî bir anlam taşımaktadır. İslam inancına göre insan soyunun dayandığı Âdem Peygamber cennetten bu dünyaya sürgün edilmiştir. Bu dünya insanın asıl vatani değildir, insanın asıl vatani cennet bahçesidir. İnsan, bu dünyada yaşarken dünyanın süsüne, saltanatına, malına mülküne aldanmamalıdır. İnsanın bu dünyaya gelmesindeki amaç bu değildir. Ayrıca dünya yaşamı göz açıp kapayıncaya kadar geçen kısa bir zaman dilimidir ve akıbet sonunda ölümdür. İşte insan dünyada bütün bunların idrakinde olarak yaşamalıdır. İyi bir insan olmalı ve iyi ameller işlemelidir. İnsan, Allah'ın Kur'an'da belirttiği ve Peygamber'in gösterdiği yoldan giderse kurtuluşa ulaşabilir. İslam inancına göre insan ancak bu şekilde yaşarsa ebedî bir mutluluk bulur ve huzura kavuşabilir. *Destân-ı Gurbet* şiirinin tespit edilebilen iki nüshası vardır. Bu çalışma, eserin Ankara Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 2139/3 numarada kayıtlı olan nüshası üzerine yapılmıştır. Giriş bölümünde eserin konusu ve nüshaları üzerinde durulmuş, eserin dil özellikleri üzerine notlar alınmıştır. Eserin 06 Mil Yz A 2139/3 nüshasına göre transkripsiyonlu metni ve dil-içi çevirisi yapılmış, eserle ilgili elde edilen bilgi ve bulgular sonuç kısmında belirtilmiştir. Belirtilen yazmanın üç varaktan oluşan görselleri çalışmanın sonuna tıpkıbasım olarak eklenmiştir.

Anahtar kelimeler: Türk dili, İslam dini, destan, gurbet, insan

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin / Oran: %17

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 06.03.2025-**Kabul Tarihi:** 13.04.2025-**Yayın Tarihi:** 10.04.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15205555>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü / Dr., Istanbul Gelisim University, Faculty of Economics, Administrative and Social Sciences, Department of Turkish Language and Literature (İstanbul, Türkiye), **eposta:** tukorkmaz@gelisim.edu.tr, **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-8892-5643>, **ROR ID:** <https://ror.org/0188hvh39>, **ISNI:** 0000 0004 0474 4306

A Religious and Mystical Poem Belonging to Turkish Folk Literature: Destân-ı Gurbet: The Epic of Gurbet [06 Mil Yz A 2139/3]³

Abstract

The work called *Destân-ı Gurbet* is a religious and mystical folk poem belonging to the Turkish literature of the Islamic period. The work is written in epic verse form. The epic verse form is a verse form belonging to the bard style folk poetry. *Destân-ı Gurbet* is written in 8-syllable meter and consists of 30 quatrains and 2 couplets. The work ends with the redif “insan”. The rhyme of the work is “abab, cccb, dddb, eebb” etc. In the work, humans are taken into the center and their life in this world is questioned. The word “gurbet” in the title of the work carries a mystical meaning. According to Islamic belief, the Prophet Âdem, on whom the human race is based, was exiled from heaven to this world. This world is not the real homeland of man, man’s real homeland is the garden of heaven. While living in this world, man should not be deceived by the world’s ornaments, sultanates and possessions. This is not the purpose of man coming to this world. In addition, the life of this world is a short period of time that passes in the blink of an eye and the result is death. So, a person should live in this world with the awareness of all these. He should be a good person and do good deeds. If a person follows the path that Allah has stated in the Quran and the Prophet has shown, he can attain salvation. According to Islamic belief, only by living in this way can a person find eternal happiness and peace. There are two identified copies of the poem *Destân-ı Gurbet*. This study was conducted on the copy of the work registered in the Ankara National Library Manuscripts Collection under the number 06 Mil Yz A 2139/3. In the introduction, the subject and copies of the work are emphasized, and notes are taken on the language features of the work. The transcribed text and intralingual translation of the work according to the 06 Mil Yz A 2139/3 copy are made, and the information and findings obtained about the work are stated in the conclusion. The visuals of the mentioned manuscript consisting of three leaves are added as a facsimile at the end of the study.

Keywords: Turkish language, Islamic religion, epic, expatriation, human.

³ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography.

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin / Rate: %17

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 06.03.2025-**Acceptance Date:** 13.04.2025-**Publication**

Date: 10.04.2025; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.15205555>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1. Giriş

Eski Uygur Türkleri, Budizm ve Maniheizm inançları çevresinde zengin bir edebî literatür oluşturmuşlardır. Bu inançlarla ilgili bazı temel dinî bilgileri hikâye veya şiir hâline getirerek insanlara anlatmışlardır. Bu şekildeki eserlerle inançlarıyla ilgili bazı bilgileri insanlara daha rahat aktarmış ve inançlarını insanlar arasında yaygınlaştırmışlardır. Eski Uygurlarda bu görevi din adamları üzerine almıştı. Budizm’le veya Manihezim inançlarıyla ilgili konular hikâye ya da şiir hâline getirilerek insanlar arasında icra edilmiştir. Eski Uygurlardaki bu gelenek Türkler, İslam dinine geçtikten sonra da devam etmiştir. İslam diniyle ilgili birçok konu halk ruhuna uygun olarak hikâye ya da şiir hâline getirilmiş ve bu eserler köy, kasaba ve şehirlerde halk arasında icra edilmiştir. Bu türden eserleri meddâh, şeyyâd, fâkih, kıssahan denilen derviş ruhlu kimseler oluşturuyor ve halk meclislerinde bunları icra ediyorlardı. Bu kimseler çoğunlukla dervişlerdi, yani dinî ve tasavvufî yönleri bulunmaktaydı. Bu insanlar İslam dini ile ilgili Allah, Kur’an, Hz. Muhammed, diğer peygamberler, dört halife, sahabeler vb. hemen her konuyu mesnevi nazım şekli başta olmak üzere hikâye ve şiir hâline getirip bunları geniş halk kitleleri arasında anlatıyorlardı. Halk meclislerinde bu türden okunan hikâye veya şiirler Anadolu’da özellikle Anadolu Selçuklu Devleti’nin son dönemleri, beylikler ve Osmanlı Devleti’nin kuruluş yıllarında daha çok görülmektedir. Bu dönem dil tarihinde Eski Anadolu Türkçesi (XIII-XV. yüzyıllar) denilen döneme denk gelmektedir. *Destân-ı Gurbet* adlı eser Eski Anadolu Türkçesinin son dönemleri veya Osmanlı Türkçesinin başlarında yazıya geçmiş bu türden bir halk destanıdır.

Destân-ı Gurbet, halk edebiyatının destan nazım şekli kullanılarak yazılmış bir şiirdir. Destanlar, dört dizelik bentlerden oluşur. Başka bir deyişle bentleri dördüktür. Halk şiirinin en uzun nazım biçimi destandır. Kimi destanların dördlük sayısı 100’ü geçer. Destanlar genellikle halk edebiyatının 11’li hece ölçüsüyle yazılır. 8’li kalıpla yazılan destanlar da vardır. Destanlar genellikle şu konularla ilgilidir: 1. Savaş destanları 2. Deprem, yangın, salgın hastalık gibi olaylarla ilgili destanlar 3. Eşkıya ve ünlü kişilerin serüvenlerini anlatan destanlar 4. Mizahi destanlar 5. Toplumsal taşlama ve eleştiri niteliğinde destanlar 6. Atasözleri destanları 7. Hayvan destanları 8. Yaş destanları (Dilçin, 2016: 315-334). Destan nazım biçiminde daha çok 11’li hece ölçüsü kullanılsa da *Destân-ı Gurbet* 8’li hece ölçüsü ile yazılmış bir destandır. Eserde kendi anavatanı olan cennetten bu dünya gurbetine gönderilen insanın dünyada yaptığı hatalar eleştirel bir üslupla anlatılmış, bu yolla ona dinî ve tasavvufî öğütler verilmiştir.

Destân-ı Gurbet, İslami devir Türk edebiyatına ait dinî ve tasavvufî bir halk şiiridir. Eser halk edebiyatının destan nazım şekliyle ve 8’li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Eser 30 dördlük ve 2 beyitten oluşmaktadır. Eserde “insan” redifi kullanılarak insan merkeze alınmış ve onun bu dünyadaki yaşamı, hayatı, hayatta değer verdiği olgular sorgulanmış ve ona bu şekilde gitmesi gereken doğru yol gösterilmeye çalışılmıştır. Eserde çoklukla eleştirel, bazen de didaktik bir üslup kullanılarak insanın bu dünyadaki eksiklikleri gösterilmiş ve eserin sonunda, doğru yolda giden insanların öteki dünyada mutluluk ve huzuru bulacağı söylenmiştir. Esere *Destân-ı Gurbet* adının verilmesi de kelimenin tasavvufî anlamıyla ilişkilidir. Buna göre metindeki gurbet kavramı insanın asıl vatanı olan cennetten bu dünyaya gelmesi ve bu dünyada bulunma durumudur. Bu durum Yunus Emre’nin şu dördlüğünde çok güzel bir şekilde anlatılmıştır:

Ben yürürüm ilden ile
Dost sorarım dilden dile
Gurbette hâlin kim bile
Gel gör beni aşk n’eyledi (Ayverdi, 2006, I: 1100).

Destân-ı Gurbet adlı eserde ve bu türden yazılan pek çok dinî metinde insana verilen öğüt şudur: İnsan bu dünyada gurbettedir ve dünya onun asıl vatanı değildir. İnsan bu dünyada ölüm denilen olgunun bir gün gelip kendisini bulacağını bilerek yaşamalıdır. Bu dünyadaki yaşam gelip geçicidir. Asıl önemli ve ebedî olan ise öteki dünyadır. İnsan, bu dünyanın süsüne saltanatına, malına mülküne aldanmamalıdır. Bunların hepsi bu dünya için değerlidir ve hepsi öldüğümüzde bu dünyada kalacaktır. İnsan, bu dünyada neden yaratıldığının idrakinde olmalı ve ona göre yaşamalıdır. *Destân-ı Gurbet*'e ve bunun gibi pek çok esere göre Müslüman bir insan Allah'ın Kur'an'da belirttiği ve Hz. Muhammed'in gösterdiği yoldan gitmelidir. İnsan yaşadığı hayatı dosdoğru bir şekilde yaşamalı ve bir gün ölüm kapısına gelince de ona tevekkül içinde rıza göstermelidir. İslam dinine göre insan ancak bu şekilde yaşarsa öteki dünyada ebedî bir mutluluk bulur ve huzura kavuşur. *Destân-ı Gurbet* adlı eser dinî ve tasavvufî bazı bilgileri halk ruhuna uygun olarak halkın kullandığı Türkçe ile dile getirmektedir. Bu şekilde meydana getirilen bu türden eserler yüzlerce yıl halk meclislerinde sevilerek okunmuş ve insanlara onların anlayacağı bir basitlikte İslam dini ile ilgili bazı bilgiler anlatılmıştır.

2. Destân-ı Gurbet'in Nüshaları

2.1. Ana Nüsha: 06 Mil Yz A 2139/3 Nüshası

Eserin üzerinde çalışılan nüshası Ankara Millî Kütüphane Yazmaları Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2139/3 numarada kayıtlıdır. Eser, bulunduğu yazmanın 10b-13a varakları arasındadır. Her sayfada harekeli nesih yazısıyla yazılmış 11 satır yazı vardır. Eserin ölçüleri 210x155 (150x97) mm'dir. Yazmada eserin istinsah tarihi olarak H 1186 (M 1772) tarihi kayıtlıdır. Yazmada eseri tamamlayan kişi olarak Hamza bin Veliyüddin adı geçmektedir. Bu kişi eserin müstensihî olmalıdır. Yazmada suyu filigranlı kâğıt kullanılmıştır. Yazma sırtı siyah meşin, kapakları kurt yenikli mukavva bir cilt içindedir. Yazma 75 varaktan oluşmaktadır. Yazmanın içindeki eserler şu şekildedir: 1. Haka'ik-i Şükür-nâme 1b-7a 2. Bî-namâz İlahisi 7b-10a 3. Destân-ı Gurbet 10b-13a 4. Vesîletü'n-Necât 13b-22a 5. Mevlüd Hikâyeleri 22a-75b.

2.2. Diğer Nüsha: 06 Hk 1871 Nüshası

Eserin diğer bir nüshası da Ankara Millî Kütüphane Adnan Ötüken İl Halk Kütüphaneleri Yazmaları Koleksiyonu'nda 06 Hk 1871 numarada kayıtlıdır. Eser "hazâ kitâb-ı her-bâr" adlı bir destan metninin içinde yer almaktadır. *Destân-ı Gurbet*, belirtilen eser içinde "rivâyet-i fasl-ı insân" adıyla kayıtlıdır. Eser yazmanın 172b-174a varakları arasındadır. Eser 21 dörtlük ve 3 beyitten oluşmaktadır. Bu nüsha, 06 Mil Yz A 2139/3 nüshasına göre 9 dörtlük ve 1 beyit daha eksik bir nüshadır. Eserin içinde bulunduğu bu yazma nüshanın tamamı üzerine Şenol Korkmaz'ın (2012) bir doktora tezi bulunmaktadır. "hazâ kitâb-ı her-bâr" ve onun içinde yer alan "rivâyet-i fasl-ı insân" destanı için bk. (Korkmaz, 2012: 107-110, 506-517).

3. Eserin Dili Üzerine Notlar

3.1. Metinde geçen bazı ünlü değişmelerinin şu şekilde olduğu görülmektedir:

/i/ > /e/ Değişmesi: Bugün /e/ sesi ile yazılan bazı şekiller metinde /i/ şeklinde geçmektedir: *virüp* (02), *itmez* (03), *gice* (29).

/ü/ > /i/ Değişmesi: Bugün /i/ sesi ile kullanılan bazı kelimeler metinde /ü/ şeklinde geçmektedir: *niçün* (03), *eylesün* (06), *bilürsün* (08), *üşenürken* (12), *döşenürken* (12), *dinimüz*

(17), *bilürken* (20), *işimüz* (29), *kendimüze* (29).

Bugün /ü/ sesi ile kullanılan bazı şekiller metinde /i/ sesi ile geçmektedir: *güni* (17), *ömriñ* (19), *gözine* (19), *öldi* (24).

3.2. Metindeki ünlü uyumlarına bakıldığında durum şu şekildedir:

Kalınlık-İncelik Uyumu: Bu uyum metinde oldukça kuvvetlidir. Kalınlık-incelik uyumuna uyan örneklerden bazıları şunlardır: *perdeñi* (02), *virirler* (03), *eylesün* (06), *uyanmayup* (04), *kararmış* (06), *kılmayup* (07).

Uyuma uymayan *-iken* zarf-fiil eki metinde bir örnekte geçmektedir: *kuşanurken* (12).

Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu: Eski Anadolu Türkçesinde bir iki örneğine rastlansa bile genellikle dudak benzeşmesi yoktur. Uyumsuzluk köklerde ve eklerde olmak üzere iki şekilde kendini göstermektedir. Uyumsuzluk gösteren bu yuvarlaklaşmanın bir kısmının sebebi açıklanabiliyorsa da bir kısım kelimelerde görülen yuvarlaklaşma henüz bir sebebe bağlanamamaktadır (Özkan, 2017: 101).

Metinde bu uyuma girmiş örneklerden bazıları şunlardır: *gözlerinin* (14), *itdigin* (16), *oluncağaz* (19), *bilincegez* (19), *yularını* (23), *ögrenmedin* (25), *yapdırayım* (26), *okuyanlar* (31), *yarlığağul* (32).

Eserde bu uyuma uymayan örneklerden bazıları şu şekildedir: *ölümi* (15), *bilürken* (20), *ağlamayup* (20), *kendimüze* (29), *ağlayalum* (29).

3.3. İyelik eklerine bakıldığında 1. tekil şahsın ve 2. çoğul şahsın örnekleri görülmemektedir. Diğer şahıslar ise şu şekildedir:

1. T. Ş. İyelik Eki: Örneği görülmemektedir.

2. T. Ş. İyelik Eki: Bu ek, {+(X)η} şekillerinde geçmektedir: *mülkin* (02), *aşlıñ* (08), *ömriñ* (19), *eliñ yüzün* (28), *rahmetiñle* (32), *evveliñ* (17).

3. T. Ş. İyelik Eki: Bu ek, {+I}, {+sI} şekillerinde görülmektedir: *kazāsında* (01), *cezāsını* (18), *şafāsını* (30), *çāresin* (05), *hicābınıñ* (01), *şonı* (08), *yoh* (08), *altına* (09), *feri* (14), *gözine* (19).

1. Ç. Ş. İyelik Eki: Bu ek, {+imüz} şeklinde üç örnekte geçmektedir: *dīnimüz* (17), *kendimüze* (29), *işimüz* (29).

2. Ç. Ş. İyelik Eki: Örneği görülmemektedir.

3. Ç. Ş. İyelik Eki: Bu ek, {+leri} şeklinde bir örnekte görülmektedir: *evlerini* (13).

3.4. Metinde bulunan hâl ekleri şu şekildedir:

Yalın (Nominatif) Hâl: Bir ismin herhangi bir hâl eki almadan kullanılmasıdır. Metindeki örneklerden bazıları şu şekildedir: *gurbet* (01), *gönül* (02), *sükker* (03), *ölüm* (04), *insān* (04), *furşat* (05), *naşihat* (06), *harām* (11), *bülbül* (13).

İlgi (Genitif) Hâli Eki: Bu ek, {+In} ve {+nIn} şekillerinde geçmektedir: *seniñ evveliñ* (17),

yetimlerin mālın (20), *hicābının* kazāsında (01), *derdin* çāresin (05), *cennetin* yoh (08), *ilim* mālın (11), *gözlerinin* ferî (14).

Yönelme (Datif) Hâli Eki: Bu ek, metinde {+A} şeklinde geçmektedir: *ata* (15), *ṭabūtlara* (15), *buṭa* (16), *ṭaşa* (23), *sarāylara* (24), *yere* (29), *kendimüze* (29), *kişiye* (21), *gözine* (19), *ḳabirlere* (14).

Yükleme (Akkuzatif) Hâli Eki: {+I} akuzatif eki, metinde sadece düz ünlülü olarak bulunmaktadır: *seni* (14), *cezāsını* (18), *fi'liyi* (21), *ḳabriyi* (22), *ölümü* (15).

Metinde, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra gelen {+n} akuzatif ekinin örnekleri de görülmektedir: *itdiğin* (16), *öleceğin* (19), *mālın* (20), *olduğın* (20), *yolun* (23), *başın* (23), *çāresin* (05), *kendin* (10).

Bulunma (Lokatif) Hâli Eki: Bu ek, {+dA} şeklinde geçmektedir: *diyārında* (01), *dünyāda* (22), *bunda* (30), *anda* (30), *ḳaḳeşde* (03), *vaḳtinde* (04), *elinde* (05).

Uzaklaşma (Ablatif) Hâli Eki: Bu ek, {+dAn} şeklinde geçmektedir ve sadece birkaç örnekte görülmektedir: *elden* (21), *ḥacerden* (06).

Vasıta (Enstrumental) Hâli Eki: Bu ek, {+le} şeklinde sadece bir örnekte geçmektedir: *raḥmetinle* (32).

3.5. Metinde geçen zamirler şu şekildedir:

Şahıs Zamirleri ve Çekimleri: Metin, içerik olarak dinî öğütler vermektedir. İnsana hitap edip kızar gibi bir üslupla ona eksiklerini göstererek onun doğru ameller işlemesini öğütler. Dolayısıyla genellikle “sen” zamiri geçmektedir. Ayrıca bir örnekte “biz” zamiri görülür. Diğer kişi zamirlerinin örneği görülmemektedir: *senin* (07), *seni* (14), *biz* (29).

İşaret Zamirleri: *bu* (16), *buṭa* (02), *bunda* (30), *bunu* (31), *anda* (30).

Dönüşlülük Zamirleri: *kendi* (10), *kendimüze* (29).

Belirsizlik Zamirleri: *cümle* (24), *kimisi* (27).

Soru Zamirleri: *kime* (16).

3.6. Metinde görülen bildirme kipleri; geniş zaman, görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zamandır. Gelecek zaman kipinin hiç örneği bulunmamaktadır.

Geniş Zaman: Geniş zaman eki metinde {-r}, {-(A)r}, {-(I)r}, {-(U)r} şekillerinde geçmektedir: *çağlar* (13), *ağlar* (13), *bağlar* (27), *söyler* (27), *aṇar mısın* (11), *ider* (23), *yeder* (23), *gider* (23), *virirler* (03), *ṭurur* (02), *olur* (04), *bulur* (16), *ḳalır* (16), *bilürsin* (08), *ölür* (16), *ölürem* (28). Geniş zamanın olumsuzu {-mAz} ekiyle yapılmıştır: *yumaz* (28), *aṇmaz* (15), *ḳanmaz* (15), *ḳalmaz* (09), *girmez* (09), *bilmez* (09), *sevmez* (18), *dimez* (28).

Görülen Geçmiş Zaman: Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçmiş zaman eki {-dI}'dir. Yazılış bakımından ünsüz benzeşmesine tabi değildir. Ekin ünlüsü teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlak, üçüncü şahıslarda ise düzdür. Çekiminde iyelik eki kaynaklı şahıs

ekleri kullanılmaktadır (Özkan, 2017: 136).

Görülen geçmiş zaman eki, metinde {-dİ} şeklinde düz ünlülü olarak geçmektedir. Bu ek, ünsüz benzeşmesine girmemiştir: *yazdım* (31), *kaldı* (24), *yutdı* (14), *yıgđın* (11), *virdi* (11), *geldi* (14), *yetdi* (14), *öldi* (24), *öğrenmediñ* (25), *gördiñ* (26).

Öğrenilen Geçmiş Zaman: Öğrenilen geçmiş zaman eki olan {mİş}'ın metinde sadece bir örneği görülmektedir: *kararmış* (06).

3.7. Metinde görülen dilek kipleri; istek, şart ve emir kipleridir. Gereklilik kipinin örneği bulunmamaktadır.

İstek Kipi: Bu ek, metinde {-A} şeklinde geçmektedir. Eski Türkçedeki {-ğAy} gelecek zaman ekinin /g/ ve /y/ seslerinin düşmesi yoluyla meydana gelmiştir (Öztürk, 2017: 79). Metinde istek ekinin 2. Tekil şahıs olmak üzere bir örneği geçmektedir: *gülesin* (30).

Şart Kipi: Hareketin bir şarta bağlı olarak gerçekleştiğini gösteren kiptir. {-sA} kip ekiyle çekimlenir. Metinde i- fiiline gelen iki örnek görülmektedir: *kuşurun yok ise* (30), *ağlar-ısañ* (30).

Emir Kipi: Emir kipinde her şahıs farklı ekler kullanılarak ifade edilir. Metinde 1. Tekil şahıs emir eki {-AyIm}'ın bir örneği bulunmaktadır: *yapdırayım* (26). 2. Tekil şahıs emir eki hem eksiz bir şekilde ifade edilir hem de bir örnekte {-ğİl} ekinin kullanıldığı görülmektedir: *gel* (01), *aç* (02), *kaldır* (02), *uyan* (04), *yarlığajıl* (32). 3. Tekil şahıs emir eki {-sUn}'un sadece bir örneği mevcuttur: *eylesün* (06). 1. Çoğul şahıs emir eki olan {-AlUm} üç örnekte geçmektedir: *şaylayalum* (29), *ağlayalum* (29), *söyleyelüm* (29). 2. Çoğul şahıs ve 3. Çoğul şahıs emir eklerinin metinde örneği bulunmamaktadır.

3.8. Eski Türkçedeki **er-** fiilinden günümüze gelen ve **i-** olarak kullanılan ek-fiil (cevher fiili), tek başına bir anlam ifade etmemektedir. İsimlere eklenerek fiil gibi çekime girmelerini ve fiillere eklenerek fiillerin birleşik çekim yapmalarını sağlamaktadır (Öztürk, 2017: 73). **İ-** fiilinin geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi olmak üzere dört kipi bulunmaktadır. Metinde görülen geçmiş zamanın iki örneği bulunmaktadır: *sevmez idiñ* (18), *sever-idiñ* (18). Şart kipinin iki örneği mevcuttur: *yok ise* (30), *ağlar-ısañ* (30). Cevher fiilinin öğrenilen geçmiş zamanına örnek bulunmamaktadır. Geniş zaman ekleri (Bildirme çekimi) ise yalnızca 3. Tekil şahısta bulunmaktadır. *turur* şeklinde sadece bir örnek vardır: *mecnün turur* (02). Bunun dışındaki örnekler ekleşmiştir ve genellikle yuvarlak ünlülü olarak bulunmaktadır: *katıdur* (06), *turābdur* (08), *harābdur* (08), *dünyādur* (16). Bu ekin düz ünlülü bir örneği de mevcuttur: *ıraқdır* (08).

3.9. Fiillerde soru şekli olarak sadece bir örnekte {-mı} eki görülmektedir: *añar mısın* (11).

3.10. İsim-fiil eklerine bakıldığında, en işlek ek olan mastar ekinin üç örneği görülmektedir: *olmak* (31), *kalmak* (31), *yürümege* (12).

3.11. Metinde geçen sıfat-fiil ekleri şunlardır:

{-duk}: Metinde, bu ekin sadece yuvarlak ünlülü bir örneği mevcuttur: *olduğın* (20).

{-An}: Çok sayıda örneği vardır. Bu örneklerden bazıları şunlardır: *kalan* (01), *duran* (02),

yatan (07), okuyanlar (31), yazanı (32), dinleyeni (32), bilen (28), giren (24), diyen (21).

{-ecek}: Sadece bir örneği mevcuttur: *öleceğin* (19).

3.12. Metinde geçen zarf-fiil ekleri şunlardır:

{-incek}: “-ınca, -ince” zarf-fiil ekinin genişlemiş şeklidir ve sadece bir örneği bulunmaktadır: *gelincek* (04).

{-incegez}: Eklendiği fiillere “ınca, -dığı zaman” anlamlarını katar. Sık kullanımı olmayan bir ektir (Bayraktar, 2018: 189). Metinde iki örneği bulunmaktadır: *gelincegez* (19), *bilincegez* (19).

{-ken, -iken}: Çok sayıda örneği vardır. Örneklerden bazıları şunlardır: *var iken* (05), *bilmez iken* (09), *üşenürken* (12), *kuşanurken* (12), *ağlar iken* (13), *söyler iken* (13), *ölürken* (20), *yumaz iken* (28).

{-Up}: Sık kullanılan bu zarf-fiil ekinin metindeki örneklerinden bazıları şunlardır: *olup* (01), *uyanmayup* (04), *ağlamayup* (20), *eyleyüp* (25), *virüp* (02), *idüp* (27).

4. Transkripsiyonlu Metin ve Çeviri

[10b]	hazā destān-ı ğurbet bismillāhirrahmanirrahīm	Gurbet Destanı Bağışlayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla
01	gel ey ğurbet diyârında esîr olup kalan insân gel hep ğaflet hicâbınıñ kazâsında kalan insân	Ey gurbet diyarında esir olup kalan insan, gel. Hep gaflet utancının kazasında kalan insan, gel.
02	gözün aç perdeni kaldır seniñ mülkiñ degil dünyâ katı mecnûn тұrur buña gönjül virüp duran insân	Gözünü aç, perdeni kaldır; bu dünya senin mülkün değil. Buna gönül verip duran insan delidir.
03	kafeste tütüya sükker virirler hîç karar itmez 'aceb niçün karar ider bu zindâna giren insân	Papağana kafeste şeker verdiklerinde asla durmaz. Acaba bu (dünya) zindanına giren insan niçin durur?
04	ne müşkül hâl olur ğaflet ki yatup hîç uyanmayup ölüm vaktinde 'azrâ'îl gelincek uyan insân	Gaflet, nasıl zor bir hâldir ki uyanmayıp yatarsın. Azrail, ölüm vaktinde gelince uyanan insan.
[11a] 05	bu derdiñ çâresin iste elinde var iken fırsat ki şonra fâ'ide itmez âhı zârı iden insân	Elinde fırsat varken bu derdin çaresini ara. Ah çekip feryat eden insan, sonraki (pişmanlık) fayda etmez.

06	kararmış kalbî ey gâfil naşihat ne eylesün saña hacerden katıdur kalbî öğüt kâr itmeyen insân	<i>Ey gafil (insan), kalbin kararmış; nasihat sana ne etsin! Ey öğüt kâr etmeyen insan, kalbin taştan (daha) katıdır.</i>
07	hani seniñ anañ atañ her işine hile katan namâzı kılmayup yatan itdigini bulan insân	<i>Ey her işine hile katan, namazını kılmayup yatan, ettiğini (sonunda) bulan insan; senin annen baban (şimdi) nerede?</i>
08	bilürsin aşlıñ turâbdur ‘âkıbet şonı harâbdur cennetiñ yolu ırakdır dîni elden kıyan insân	<i>Ey dini elden bırakan insan, bilürsin ki aşlın topraktır. Sonunda akıbetin viraneliktir ve cennetin yolu da uzaktır.</i>
09	câmi‘lere girmez iken beş vaktini kılmaz iken müslmânlık bilmez iken yerler altına giren insân	<i>Camilere girmezken, beş vakit namazını kılmazken, Müslümanlığı bilmezken yer altına giren insan.</i>
10 [11b]	mazlûmları döğer iken kendi kendin öğer iken şamûr kürkler giyer iken topraklara giren insân	<i>Mazlûmları döğerken, kendi kendini öğerken ve samur kürkler giyerken (kara) topraklara giren insan.</i>
11	hudâ virdi saña cānı hele anar mısın dîni harām helâl yıgduñ mālı ilîñ mālın alan insân	<i>Sana canını Allah verdi, acaba dini hiç anar mısın? Ey halkın malını alıp haram helal (demeden) malı mülkü biriktiren insan.</i>
12	yürümeğe üşenürken ebrişimler döşenürken şıpler alup kuşanurken kefenlere giren insân	<i>Yürümeye bile üşenürken, ipekleri giyinirken ve değerli kumaşları alıp kuşanurken kefenlere giren insan.</i>
13	şular gibi çağlar iken bûlbûl gibi söyler iken anañ atañ ağlar iken evlerini kıyan insân	<i>Sular gibi çağlarken, bûlbûl gibi konuşurken, anan ve baban ağlarken evlerini bırakıp (giden) insan.</i>
14	ecel geldi günün yetdi gözleriniñ feri gitdi kara yerler seni yutdı kabirlere giren insân	<i>Ecel geldi, zamanın doldu. Gözlerinin ışığı gitti. Kara topraklar seni yuttu. Kabirlere giren insan.</i>
15	hiç ölümü anmaz iken bu dünyāya kınmaz iken degme ata binmez iken tâbütlara giren insân	<i>Hiç ölümü anmazken, bu dünyaya doymazken, sıradan bir ata binmezken tabutlara giren insan.</i>

16 [12a]	bu dünyâya gelen ölür her kişi itdiğin bulur yalan dünyâdur bu kime alur bua gönül viren insn	<i>Bu dünyaya gelen ölür, herkes ettiğini bulur. Bu dünya yalandır, kime kalır? Ona gönül veren insan.</i>
17	senin evvelin bir menü hem dinimiz islm dini işte bu gün hisb güni hayf baa diyen insn	<i>Senin evvelin bir damladır ve dinimiz de İslam dinidir. İte bugün hesap günüdür, yazık bana diyen insan.</i>
18	sevmez idin ‘limleri sever-idin zlimleri itdiceđin zlmleri cezsn bulan insn	<i>Bilginleri sevmezdin, zalimleri severdin. Ettiđin zlmlerin cezasn çeken insan.</i>
19	‘mrin tamm oluncağaz ‘azr ‘l hem gelincegez öleceğin bilincegez ya gözine dolan insn	<i>mrn tamam olduđunda, Azrail geldiđinde, öleceğini anladđında gözlerine ya dolan insan.</i>
20	yetimlerin4 mln yerken harm olduđun bilirken ein dosduđ ölürken ağlamayup glen insn	<i>Yetimlerin malın yerken, haram olduğunu bilirken, ein dostun ölürken ağlamayıp glen insan.</i>
21	bu fi ‘lini elden bırak gideceğin yollar ırk hemn kişiye imn gerek hayf baa diyen insn	<i>(Gel), bu ilerini elden bırak. Gideceđin yollar uzak.şimdi insana iman gerek. Yazık bana diyen insan.</i>
22 [12b]	dnyda gönül eyleme ki ‘lm öğren ‘r eyleme sen abrii dar eyleme be vaktini koyan insn	<i>Dünyaya gönül verme, ilim öğrenip utanma, sen kabrini dar etme, be vakit namazn bırakan insan.</i>
23	chiller gr neler ider eytn yularnı yeder yolun bilmez yan gider baın aa vuran insn	<i>Bak, cahiller ne yapar.eytan, (onların) yularnı eker. Yolunu bilmeyip yan gider. Ban tatan taa vuran insan.</i>
24	senin anan ata öldi cümle ml saa çaldı bu gün nevbet saa geldi sarylara giren insn	<i>Senin anan ve baban öldü. Bütün malı sana kaldı. Bugün sıra sana geldi. Sarylara giren insan.</i>

4 yetimlerin: mlerk

25	cem ' eylediñ cümle mâli yoğa harc eylediñ cânı varup öğrenmediñ dîni 'âr eyleyüp kalan insân	<i>Bütün malı toplayıp biriktirdin, canını yok yere harcadın, gidip dini öğrenmedin, utanıp (yerinde) duran insan.</i>
26	bu dünyâya gönül virdiñ sarây lar yapıdırayım derdiñ bu gün nevbet seniñ gördiñ öleceğin bilen insân	<i>Bu dünyaya gönül verdin, saraylar yaptırayım derdin; bugün sıra senin, gördün. Öleceğini bilen insan.</i>
27	kimisi çekiler bağlar kimisi yaş idüp ağlar hışımların mahlıñ söyler kıyamayup koyan insân	<i>Kimisi (başına) örtüler bağlar, kimisi yaş döküp ağlar, yakınların mallarını konuşur, (onlara) kıyamayan ve (dünyada) bırakan insan.</i>
28	eliñ yüzün yumaz iken hiç ölürem dimez iken dîn millet bilmez iken öleceğin bilen insân	<i>Elini yüzünü yıkamazken, hiç ölürüm demezken, dîn ve ümmet (nedir) bilmezken öleceğini bilen insan.</i>
[13a] 29	biz işimüz sağlayalum kendimüze söyleyelüm gice gündüz ağlayalum hevâ yere yilen insân	<i>Biz işimizi sağlama alalım, (kendi) kendimize söyleyelim, gece gündüz ağlayalım, boş yere koşan insan.</i>
30	eger ağlar-ısañ bunda gülesiñ yarın anda kuşuruñ yok ise bunda şafâsını bulan insân	<i>Eğer bu dünyada ağlarsan, yarın ahirette gülersin. Eğer burada günahın yoksa neşe ve huzuru bulacak olan insan.</i>
31	bunu yazdım yâdigâr olmak için okuyanlar bir du 'â kalmak için	<i>Bunu, okuyanlardan bir dua almak için ve benden bir yadigâr kalması için yazdım.</i>
32	okuyanı yazanı dinleyeni rahmetinle yarlığağıl yâ ğanî	<i>Ey Allah'ım; okuyanı, yazanı ve dinleyeni rahmetinle bağışla.</i>
	Kad vaqa'a'l-ferâğu fi şehri Şaferi'l-hayri, fi yevmi erba'a, fi vakti duhâ sene 1186 sitte ve semânin ve mi'e ve elf, 'alâ yedi Hamze bin Veliyyeddin el-ğarîk fi bihâri'z-zünûbi ve'l- muhtâcu ilâ mağfireti settâri'l-'uyûbi, hafızahu'llâhu 'an irtikâbi'l-ma'âsî ve envâ'il- 'uyûbi râciyen mimmen nazara ve kara'a hâze'd- du'â'i.	<i>(Eser) Sene H 1186'da (M 1772), hayırlı Safer ayının dördüncü gününün kuşluk vaktinde, günahlar denizine batan ve kusurları örten (Allah'ın) merhametine muhtaç olan Hamza bin Veliyyeddin tarafından tamamlanmıştır. Her kim bu eseri okursa "Allah onu her türlü kusurdan ve günah işlemekten saklasın" şeklinde dua etmesi rica olunur.</i>

5. Sonuç

Destân-ı Gurbet adlı eser dinî ve tasavvufî bir halk şiiridir. Eser halk edebiyatının destan nazım şekliyle yazılmıştır. Eserde H 1186 (M 1772) tarihi ve eseri tamamlayan kişi olarak da Hamza bin Veliyeddin adı kayıtlıdır. Bu tarih eserin istinsah tarihi, adı geçen kişi de eserin müstensihî olmalıdır. *Destân-ı Gurbet*

adlı şiirde insanın dünyadaki yaşamı sorgulanmaktadır. Eserde eleştirel ve yer yer didaktik bir üslupla insanın hataları gösterilmekte ve bu yolla ona, gitmesi gereken doğru yol gösterilmektedir. Eser bu yönüyle bir nasihatname özelliği de taşımaktadır. Eserde ele alınan konu dinî, tasavvufî ve ahlaki bir çizgidedir. Eserdeki “gurbet” kelimesi tasavvufî bir anlamdadır. İnsan bu dünyada bir gurbettedir. İnsanın asıl ait olduğu vatan cennet bahçesidir. İslam inancına göre bu dünyadaki yaşam çok kısa bir zaman dilimidir ve bu dünya gelip geçici bir yerdir. Asıl kalıcı olan ve ebedî olan yer ise öteki dünyadır. *Destân-ı Gurbet* adlı eserin sonunda bu dünyada zahmet çeken, ağlayan ve doğru bir yolda giden insanın öteki dünyada mutluluğu bulacağı ve huzura kavuşacağı anlatılmaktadır. Eserin yazarı belli olmamakla birlikte eserin sonunda yazar okuyanlardan dua almak ve bu eserin kendisinden bir yadigâr kalması için yazdığını belirtir. Yazarın, okuyanın ve dinleyenin bağışlanması için Allah’a dua ederek eseri bitirir.

Destân-ı Gurbet adlı eser Ankara Millî Kütüphane Yazmaları Koleksiyonu 06 Mil Yz A 2139/3 numarada kayıtlıdır. Eser, bulunduğu yazmanın 10b-13a varakları arasındadır. Çalışmanın giriş kısmında eserin konusu ve nüshaları üzerinde durulmuştur. Eserin Dili Üzerine Notlar kısmında eserin çeşitli dil özellikleri 12 madde hâlinde ve tanıklarıyla ortaya konulmuştur. Eserin dil özellikleri yazmanın Osmanlı Türkçesi Dönemi’ne ait olduğunu ve sade, açık ve anlaşılır bir halk Türkçesiyle yazıldığını göstermektedir. Eserin ikinci nüshasının Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri taşıyan bir hikâye mecmuası içinde olması ve eserdeki birkaç kullanım eserin Eski Anadolu Türkçesi Dönemi’nin (XIII-XV. yy.) sonlarına doğru ya da Osmanlı Türkçesinin ilk zamanlarında (XVI. yy.) ortaya çıktığını göstermektedir. *Destân-ı Gurbet* adlı eserin 06 Mil Yz A 2139/3 nüshası üzerinden eserin transkripsiyonlu metni ve dil-içi çevirisi yapılmıştır. Bu kısım çalışmanın ana bölümüdür. Eserin üç varaklık görselleri çalışmanın sonuna tıpkıbasım olarak eklenmiştir.

Destân-ı Gurbet, asıl vatanından kopmuş insanın gurbet denilen bu dünyadaki yaşamı üzerine kurulmuş bir şiirdir. Şiir boyunca insanın bu dünyaya asıl geliş nedenini unutup bu dünyanın malına mülküne ve güzelliklerine aldanarak yaşaması ve sonunda bütün bunları bu dünyada bırakarak ölmesi genelde eleştirel ve bazen de didaktik bir üslupla anlatılmıştır. İslam dinine göre bu dünya bir imtihan dünyasıdır ve yaşam dediğimiz şey de göz açıp kapayıncaya kadar geçen bir kısa zaman dilimidir. İslam dinine göre insan bu dünyada Allah’ın Kur’an’da belirttiği ve Peygamber’in gösterdiği yoldan dosdoğru bir şekilde yürümelidir. Yaşadığı sürece imanını korumalı ve iyi ameller işlemelidir. *Destân-ı Gurbet* adlı halk destanının sonunda bu dünyada ağlayan insanın öteki dünyada güleceği, bu dünyada günahı olmayan insanın öteki dünyada neşeyi ve huzuru bulacağı vurgulanarak eser bitirilmiştir. O zaman insana düşen görev bu dünyaya geliş nedeninin idrakinde olmalı ve hayatı boyunca doğru bir şekilde yaşamalıdır. Bir gün ölüm kapısını çaldığında da huzur ve tevekkül içinde ona rıza göstermelidir. İşte o zaman öteki dünyada sonsuz ve mutlu bir hayat onu beklemektedir. Böylece insan bu gurbet diyarından ayrılıp tekrar asıl vatanına kavuşmuş olacaktır.

Kaynakça

- Ayverdi, İ. (2006). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük I-III*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları.
- Bayraktar, N. (2018). *Türkçede Fülmsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çağbayır, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Çelebioğlu, Â. (2018). *Türk Mesnevî Edebiyatı (Sultan İkinci Murad Devri)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Deny, J. (2012). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Kocabacı Yayınevi.
- Develioğlu, F. (2007). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Ergin, M. (1993). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü I-II*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülsevin, G. (2020). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güzel, A. (2021). *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). *Türk Dilinde Edatlar*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Kanar, M. (2000). *Farsça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Deniz Kitabevi.
- Kanar, M. (2003). *Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Karaağaç, G. (2008). *Türkçe Verintiler Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, D. (2021). *Kültürümüzde Dinî ve Cengî Hikâyeler*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Kocatürk, V. M. (2018). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınevi.
- Korkmaz Bulut, T. (2022). *XVII. Yüzyıla Ait Realist Bir İstanbul Hikâyesi: İbrahim Şâh ve Kanlı Servi*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Korkmaz Bulut, T. (2024). *Arzu ile Kanber Hikâyesi (İnceleme-Metin-Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)*. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Korkmaz, Ş. (2012). *Eski Anadolu Türkçesine Ait Bir Manzum Hikâye Mecmuası (İnceleme, Metin, Çeviri, Dizin ve Tıpkıbasım)*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi).
- Korkmaz, Z. (2003). *Gramer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2011). *Türkçede Eklerin Kullanış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Nişanyan, S. (2002). *Sözlerin Soyağacı*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Özalp, N. A. (2014). *Hikâye-i Mevlidi'n-Nebi: Mevlid Hikâyeleri*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Özkan, M. (2017). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Öztürk, E. (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sağol Yüksekaya, G. (Editör) (2006). *Türk Dili Kitabı*. İstanbul: Duyap Yayıncılık.
- Şahin, H. (2018). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tarama Sözlüğü I-VIII*. (1963-1977). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tiken, K. (2004). *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi (Gramer-Metin-Sözlük)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Topaloğlu, A. (1989). *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tosun, N. (2017). *Doğu'nun Hikâye Kuramı*. İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları.
- Tuğlacı, P. (1971-74). *Okyanus 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük I-III*. İstanbul: Pars Yayınları.
- Türkçe Sözlük*. (2023). 12. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü I-XII*. (1965). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yazım Kılavuzu*. (2012). 27. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yıldız, O. & Yalkın, A.O. (2021). *Tarihî Türk Lehçeleriyle Karşılaştırmalı Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

İnternet Kaynakları

Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı: <https://portal.yek.gov.tr> (ET: 2024 yılı Kasım ve Aralık aylarında muhtelif zamanlarda bu adresten bilgi alınmıştır).

6. Ekler

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2139/3, 10b-11a

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2139/3, 11b-12a

Millî Kütüphane 06 Mil Yz A 2139/3, 12b-13a